Charles Bukowski i hrvatska književnost

Sodić, Karla

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:876220

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
UNIVERSITY OF ZAGREB
CENTER FOR CROATIAN STUDIES

Repository / Repozitorij:

Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

KARLA SODIĆ

CHARLES BUKOWSKI I HRVATSKA KNJIŽEVNOST

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA KROATOLOGIJU

KARLA SODIĆ

CHARLES BUKOWSKI I HRVATSKA KNJIŽEVNOST

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Dubravka Zima

Zagreb, 2019.

Sadržaj

1. Uvod 4
2. Život i djelo Charlesa Bukowskog 5
   2.1. Poezija i njezine karakteristike 6
3. Tematske odrednice poezije Bukowskoga 7
4. Sadržajna razina i leksičko-semantičke strukture 9
5. Beat generacija 9
6. Bukowski između dviju generacija: Izgubljene i beatničke 11
7. Boris Maruna: Pjesme o domovini 13
8. Boris Maruna: Pjesme u iseljeništvu 14
9. Boris Maruna i Charles Bukowski: Poetske sličnosti 17
10. Zaključak 20
11. Popis literature 21

1. Uvod

Boris Maruna i Charles Bukowski egzistencijalistički su pjesnici koji teže slobodnom i nesputanom izražavanju kroz životne odabire i poetske afinitete, nastojeći se profilirati kroz poeziju koja lebdi između stvarnog i utopističkog svijeta. Maruna odlazi iz Hrvatske jer ne želi biti šahovska figura u rukama vlastodržaca koji je pomiču kako žele. On želi živjeti životom slobodnog hrvatskog državljanina kojemu okolnosti političkih i društvenih zbivanja neće diktirati tempo i način života niti ga deprivirati punine cjeloživotnog prosperiteta. Iako mu je opus djelomično *zaražen* lamentacijom zbog lošeg stanja u Hrvatskoj koje je nastojao izbjeći, zbirke napisane u emigraciji sadrže znatno drugačiju tematiku. Od 1964. do 1986. godine pjesnik je izdao tri emigrantske zbirke (*I poslije nas ostaje ljubav*, *Govorim na sav glas*, *Ograničenja*) čiji je stil pisanja inspiriran *beatničkim* svjetonazorom lišenim težnje za smislenošću izraza (Maruna 1998: 7–138). Na početku svog putovanja disident tvrde šije i odlučnih namjera 60-ih godina 20. stoljeća napušta Jugoslaviju u potrazi za slobodom od koje će profitirati njegov neutaživi duh. Vođenog znatiželjom za neistraženim lokacijama put ga je odveo u zemlje svjetski poznatih destinacija. Boravio je u Italiji, Argentini, Španjolskoj, Engleskoj, SAD-u i Kanadi. Pritom je stekao korisnih saznanja iz anglosaksonske književnosti i hispanistike (Maroević 1998: 244). U ovome radu bavit ću se tematikom Marunine poezije utemeljenom na pjesnikovom boravku u Hrvatskoj i Sjedinjenim Državama gdje je silom prilika dobio čast upoznati američkog sunarodnjaka i pisca, Charlesa Bukowskog. Iako je Maruna podrijetlom Hrvat, a Bukowski Nijemac, spletom okolnosti obojica su završila u *obećanoj zemlji*. Tako u njihovim pjesmama pratimo svojevrsne agonije koje proživljavaju kroz dane boravka na američkom tlu. Marunina poezija ovisila je o zbiljskim pojavnostima u vidu psihofizičkih faktora: trenutnoj lokaciji i stanju duha. Za vrijeme boravka u Hrvatskoj pisao je o poslijeratnom mentalitetu tužne svakodnevice, dok mu je Amerika proširila svjetonazore u vidu tematskih noviteta. U tom se pogledu njegova naklonost poeziji Bukowskoga odrazila i na njegove pjesme. Tako je među ostalima preveo piščevu zbirku poezije *Tragedija lišća* koja je nesumnjivo promijenila njegovu literarnu narav. Premda različiti, pjesnici imaju i nekoliko zajedničkih dodirnih točaka: stečeno američko državljanstvo, raspadnute brakove, nestalnost duha i disidentsku narav. Obojica uživaju u jeftinom pivu, pisanju i klađenju. Uz to što je Bukowski bio *beatnik*, i Marunina je svijest djelomično kontaminirana *beatničkim*

svjetonazorom. Iako se nije smatrao odgovornim za američku vlast, hrvatski je pjesnik bio posredni konzument njezinih *opijata*, pa tako i navika. Nesumnjivo je kako nije samo Bukowski utjecao na Maruninu poeziju, već i saznanja koja je Maruna stekao na poznatom losanđeleskom Sveučilištu Loyola u Kaliforniji (Matičević 2017: 453). U ovom radu najprije ću iznijeti biografiju i osnovne karakteristike poezije jednog i drugog pisca. Zatim ću govoriti o *beat generaciji* i njezinim tada aktivnim članovima, kao i karakteristikama *beat pokreta* u poeziji Bukowskoga i Marune. Na kraju ću dati usporedbu obojice pjesnika na temelju njihovih životnih i literarnih dostignuća.

2. Život i djelo Charlesa Bukowskog

Američki književnik njemačkih korijena jedan je od najkontroverznijih pisaca 20. stoljeća. Ekscentrik oštar na jeziku, a tih u društvu. To je čovjek koji je "neispavan, mamuran, upravo rastavljen, / nezaposlen, u procesu starenja, umoran, želeći više od / svega san / od nekih 5 ili 10 godina" (Bukowski 1999: 15). Ovako će vam odgovoriti američki književnik Charles Bukowski kada biste ga zamolili da vam se opiše pomoću nekoliko riječi. Svjetski poznati *beatnik* postmoderne rođen je 1920. godine u gradiću Andernachu u Njemačkoj, a s tri godine s roditeljima se preselio u obećanu zemlju – Ameriku. Sjedinjene Američke Države ubrzo su postale piščevom trajnom lokacijom, a njegov dom u gradiću San Pedro mjesto njegovog stalnog boravka. Već u ranoj mladosti počeo je pisati priče pa je tako prvu objavio "kada mu je bilo dvadesetčetiri a sa pisanjem poezije otpočeo je tek u tridesetpetoj da bi prvu zbirku pjesama objavio u četrdesetoj godini života" (Šindolić 1986: 109). Pjesnikov je život bio obilježen nizom nesretnih događaja: od nasilnog oca preko slabo plaćenog posla do fizičkih nesigurnosti poput bolnih akni koje je imao kao mladić. Čini se da ga je uvijek nešto sputavalo i primicalo mu se većom brzinom nego što je on sam mogao hodati. Čim bi pobjegao od jedne mučne situacije, sustigla bi ga druga i ostala stanovito vrijeme. Lamentacija zbog teških životnih okolnosti iznjedrila je u pjesniku ono pesimistično i kao da ide s njim ruku pod ruku veći dio puta. No i nepovoljne situacije iskoristio je za svoje dobro. Njegov *modus operandi* svojevrsna je preslika mirenja sa sudbinom. Svejedno mu je hoće li živjeti ili umrijeti jer je i na životu bio odveć mrtav čovjek. Nadalje, vrlo je fleksibilan i kao pisac i kao čovjek. Navikao je na susrete i rastanke, odlaske i dolaske, da ga ljudi vole, ali i da ga ne podnose. Svjestan je da piše dobre pjesme, ali i da ima onih koje nisu takve. Svakoj je životnoj situaciji posvetio pjesmu, stoga je njegova poezija plod raznolikosti podražaja koji se u

piščevu svijetu ostvaruju na najrazličitije moguće načine. Njegovi su književni uzori Ernest Hemingway, Louis-Ferdinand Celine, William Saroyan, Henry Miller, Tennesse Williams, Ezra Pound, Albert Camus, Maksim Gorki, Robinson Jeffers te David Herbert Lawrence. Piščeva je naklonost prema ovim velikim piscima deskribirana stihovima naslova *Zbogom*: "zbogom Hemingveju zbogom Seline (umro si istog dana) / zbogom Sarojane zbogom dobri stari Henri Mileru / zbogom Tenesi Vilijamse zbogom mrtvi psi na auto putevima" (Bukowski 1986: 91). Bukowski je svjestan sebe, i kao pisca i kao čovjeka te je upravo taj nivo samospoznaje njegov najveći adut. Ne pretvara se, ne nosi masku i ne deprivira čitatelja za informacije iz privatnog života. Štoviše, svojevoljno se predstavlja onakvim kakav jest bez obzira na to kako ga drugi vide. Njegova poezija stoga nije za izbirljive, uskogrudne čitaoce. Pisac pronalazi užitak u odlascima na konjske utrke, ispijanju piva, pričama o ženama i seksualnim fantazijama, ali i svemu ostalome što se smatra nedoraslim ponašanjem. Takve su osobe u društvu smatrane čudacima i degenericima koji lijeno i kontraproduktivno provode dane. Bukowski je svjestan tuđih etiketa, međutim nisu mu mrske jer ih i sam sebi daje. Tako si često pridaje epitete usamljenog gubitnika, porazi mu nisu nepoznanica, a doticaj sa dnom pokazao mu se kao ustaljena praksa. Ipak, upravo je tada pisac najjači, najproduktivniji, kada ništa više nema i kada je sve izgubio. Tada kreće borba i slavno uzdizanje prema vrhu. Sam je gradio svoj životni put i nije se svrstavao ni u kakve književne grupe niti ga je takva vrsta društvenog zajedništva zanimala. Kao i svaki drugi pisac imao je svoje književne uzore, ali ih nije kopirao do te mjere da bi izgubio svoju autentičnost. U njemu se kao pjesniku sudaraju dvije krajnosti – ona osamljena, apatična i tjeskobna – s onom ekscentričnom, lascivnom i hedonističkom. Stoga je on nedvojbeni primjer neuravnotežene ličnosti. Kod njega ne postoji zlatna sredina. Ili ga određene stvari vesele do te mjere da o njima piše potpuno besramno i slobodno ili ga ne vesele uopće. Ukoliko je ovo potonje slučaj persiflirat će ih na način da ih učini zabavnima čitatelju. Osim spomenutog često je pisao i o smrti, ćaskao s njom i dogovarao susrete sve dok mu ona nije odgovorila. Umro je 1994. godine u San Pedru u Kaliforniji (Šodan 2011: 13).

2.1. Poezija i njezine karakteristike

Svaka je pjesma Bukowskoga jedna mala realnost, odnosno svaki je događaj opisan u pjesmi u jednom trenutku piščeva života bio aktualan, imao je svoje mjesto, vrijeme i osobe koje su mu svjedočile. Stoga možemo reći kako je Bukowski autobiografski pisac.

Inspiraciju crpi iz vlastitog profila i životnih obrazaca dok su mu književni uzori tek odskočna daska. Želite li uistinu upoznati Bukowskog kao pisca i pjesnika kroz samo jednu njegovu pjesmu možda je najbolje pročitati *Labudovi hodaju mojim mozgom* / *U travnju kiši* u kojoj su početak i kraj naizgled beznačajni, dok u središnjem dijelu pjesme pjesnik stvara vrlo razvidnu percepciju o samome sebi: "ja nisam omiljen na tržištu. / ne smješkam se djeci. / nisam zainteresiran za vojnička / djela. / pijem za šankovima dok mi oči / ne iskoče kao zrele jagode" (Bukowski 1999: 52). On je u suštini samotnjak, introvert koji najbolje stvara kad je sam i koji se najbolje osjeća bez prisustva drugih. U pjesmama često opisuje dane u kojima vrijeme provodi u svojoj sobi za pisaćom mašinom pišući pjesme s potpuno spuštenim zastorima i zatvorenim vratima sobe ili pak cijeli dan prespava ležeći u krevetu. Poezija mu je dakako mlako prozaična, bez određene dinamike i fluktuacije, stoga dobivamo dojam kao da se u piščevu životu ne događa ništa značajnoga – vječno je nezaposlen, nesretan, rastavljen i bez novaca. Kao da mu takva linearna akomodacija savršeno odgovara. Pjesnikova se prividna pasivnost aktivira tek u njegovim djelima kroz lik njegova dubleta. Tada na papiru dobivamo pravog Bukowskog, bilo da se skriva iza pseudonima ili je svojevoljni protagonist sudbine. On se ne libi čitatelju pokazati obje strane novčića, njegov *avers* i *revers*, već mu daje sve. Uvijek se drži jednostavnosti, izbjegava izvještačenost, a motivi su mu gotovo uvijek čisti. Etičke uloge uvijek pripisuje istim osobama. Tako o sebi rijetko kada piše pozitivno, dok o supruzi ili kćeri nikada neće napisati ništa negativno.

3. Tematske odrednice poezije Bukowskoga

Pjesme Bukowskoga nisu tematski kategorizirane, već ih piše po osjećaju i htijenju, vođen vlastitim pjesničkim nagonom. Tako mu kao glavni akter u pjesmi može poslužiti slučajni prolaznik ili pak vlastita žena. U većini je slučajeva više potaknut unutarnjim bivstvom nego li izvanjskim okolnostima, odnosno nije toliko dosljedan opisima okolnih zbivanja koliko je vjeran u prenošenju emocija i reakcija na njih. Većinom su mu pjesme odraz njegovog unutarnjeg, u suštini jednostavnog čovjeka, ali moralno upitnih obrazaca življenja i ponašanja. Pjesme piše ispovjednim tonom, monološkim, kao da vam se upravo i sada obraća. Iako najčešće piše o sebi nerijetko piše i o svojim roditeljima, a posebno ocu. Očeva figura pjesniku ne predstavlja uzor, već svojevrstan animozitet i

mučan pojam. Dugoročna akumulacija negativnih emocija u pjesniku je rezultirala distanciranošću. Odnos između oca i sina obilježavali su sukobi i naizgled vječne svađe o kojima pjesnik nerijetko piše u svojim pjesmama: "(stari / momak i ja / borili smo se kao planinski lavovi)" (Bukowski 1999: 18). Ogorčenost prema ocu ipak nije dominantna emocija koja je potisnula sve druge. U trenucima očeve smrti u pjesnikovoj se nutrini simultano javljaju i one pozitivne emocije tuge i žaljenja: "ne mogu ga održavati na životu / bez obzira koliko smo mrzili jedan drugoga" (Bukowski 1999: 18). Osim što piše o temeljnim životnim okosnicama – životu i smrti – piše i o svemu onome što mu se u međuvremenu događa, a što ne čini uzoran život: alkoholu, seksu, cigaretama, ženama, raznoraznim eskapadama, inkomodacijama i konfrontacijama – što sa okolinom, što sa samim sobom. S druge strane, za pjesmu ga može inspirirati odlazak frizeru (*Veliki nitkov sa sabljom*) ili kupovina namirnica u supermarketu (*Odjel zamrznute hrane*). Osim što piše erotsku, aluzivnu poeziju piše i o svemu ostalome što mu uhvati pažnju, spajajući naizgled nespojive iluzionističke slike s naravnom prirodom stvari. To je vidljivo u pjesmi *U susjedstvu umorstava* u kojoj početak i kraj nemaju nikakvih dodirnih točaka što ukazuje na to kako Bukowskom nije toliko važna sadržajna konstelacija koliko težnja da konačan produkt zadovolji njegove estetske kriterije. Pisao je i ljubavne pjesme, uglavnom posvećene njegovoj prvoj i jedinoj supruzi, Jane. Pjesmu pod naslovom *Za Džejn: sa svom ljubavlju koju sam imao, a koja nije bila dovoljna: –* pjesnik je napisao nakon Janeine smrti te je to jedna od rijetkih pjesama u kojoj pjesnik pokazuje i svoju osjećajnu stranu (Bukowski 1986: 3–4).

Njegova poezija nije prividna niti tendenciozno graciozna - čista je u svome naumu, ne traži priznanja ni pohvale. Pjesme mu neće čovjeka natjerati da se zaljubi ili zavoli život, ali ga neće niti prevariti. Možda će mu one postati mrske, odiozne ili previše lascivne, ali to i nije toliko loše ukoliko se Bukowskog želi shvatiti kao pjesnika i pisca. Neke su mu pjesme posve ogoljene i intimne dok su druge garnirane nešto irealnijom stvarnošću, odnosno ukrašene izmišljenim životnim pojavnostima, ali opet zadržane unutar okvira smislene cjelovitosti. Nije niti omeđen vjerskim, socijalnim ili moralnim uvjerenjima, ne suspreže pred ljudskom osudom. Naprotiv, čak ju provocira i pokušava izazvati. Mišljenje okoline ga ne ograničava, već nadahnjuje. Ništa ga ne može spriječiti da odustane od svojih navika, bilo to paljenje cigarete ili ispijanje omiljenog alkoholnog pića. Na taj mu način ponavljanje istih obrazaca ponašanja stvara osjećaj zaštićenosti i

sigurnosti. Paradoksalno, njegov obrambeni mehanizam proizlazi iz svega onoga što ga ubija. Bukowski živi i piše u zatvorenom krugu ponovljenih radnji. Napaja se na već izlizanim životnim obrascima kojima je zbog pretjerane upotrebljivosti etiketirao sam sebe – svoje *Ja* i ono što to *Ja* predstavlja u njegovom životu.

4. Sadržajna razina i leksičko-semantičke strukture

Na sadržajnoj razini, pjesme su mu maksimalno simplificirane – reducirane na slike i pojmove tako da ih svatko može razumjeti. Ne treba se unaprijed pripremati za čitanje piščeve poezije jer mu pjesme ne sadrže drugo ili treće značenje, već ono koje je na papiru, spremno da ga čitatelj prihvati onakvim kakvo jest.

Leksičko-semantički dijapazon Bukowskog ograničen je na svakodnevni govor u čijem je kontekstu uporaba riječi pojednostavljena do krajnjih granica. Stihovi njegovih pjesama čitaju se poput proznog teksta, lako i razumljivo, bez dodatnog značenja koje bi im se pripisivalo.

5. Beat generacija

Beat generacija javila se 1950-ih godina u umjetničkim krugovima New Yorka, San Francisca i Los Angelesa (Ivanišević 1984: 12). Naziv potječe od engleskog glagola *beaten up* što u doslovnom prijevodu znači *pretučen*, ali se u ovom slučaju može prevesti i kao *umoran* ili *odbačen*. *Beatnici* apstrahiraju od mišljenja drugih, odvajaju se od mase i njihovih šablonskih inačica pisanja propisanih normama koje stvaraju lijepu umjetnost i lijepu poetiku, ali ne i onu iskrenu, ogoljenu umjetnost. *Beat generacija* odnosi se na skupinu istomišljenika čije je zaziranje od svijeta apsurda pronašlo izraz u slobodnoj ekspresivnosti pobune protiv istog. Mogli bismo reći kako je *beat generacija* zapravo komplementarna sintagma *izgubljenoj generaciji* iz 1920-ih. Ova novostvorena generacija iz 50-ih godina 20. stoljeća nije izgubljena, no nije niti pronašla svoje mjesto pod suncem. Njezini članovi smatraju kako su upravo poroci ono što život čini savršenim i vrijednim življenja. Stoga svoju vrijednost pronalaze u raznim varijacijama razvratnog, opuštenog i lagodnog života (Moačanin 2000: 54) . Neraskidiva je veza između njihovog stvarnog i ukoričenog života budući da je jaz između fikcije i stvarnosti jedva zamjetan. Iako su pjesme Bukowskoga kontroverzne i ispunjene upitnim moralnim sadržajem, upravo ga je takav amoralni pjesnički diskurs iscizelirao do te mjere da se one mogu uvrstiti među prepoznatljivi pjesnički opus nove postmodernističke generacije. Zato su

proučavatelji američke književnosti Bukowskog svrstali među umjetnike jednako liberalističkih svjetonazora sklonih eksperimentiranju. Tako su se osim njega pod tim imenom našli Jean Kerouac, Allan Ginsberg, Lawrence Ferlinghetti, William Seward Burroughs, Neal Cassady i ostale ekscentrične ličnosti (Šindolić 1986: 109). Ono što ih sve skupa stavlja pod isti nazivnik "ogleda se u temama tako primjerenim XX vijeku – anarhizmima, putovanjima, uklanjanjima seksualnih tabua, anti-rasizmu, prepoznatljivoj ličnosti vječitog gubitnika, itd" (Šindolić 1986: 109).

Beatnici životare između dviju strogih krajnosti: ili će se osuditi na život s manje od onoga što im je ponuđeno pa žaliti sami sebe, ili će to isto činiti hvaleći se kako ničemu ne robuju: "Bitnik je u očima tadašnjih priznatih kritičara mogao biti ili lud ili prepotentan zbog izražavanja svoje superiornosti" (Ivanišević 1984: 10). Čini se kako je Bukowski izabrao ovo prvo pa savjetuje: "nikada se ne smatrajte superiornima / i pravednim / i to i ne pokušavajte. / (…) / nikada ne pokušavajte da uspijete" (Bukowski 1986: 66). Bukowski je prije svjetske slave prolazio trenutke borbe – kako za životnu egzistenciju, tako i za onu spisateljsku. On zna kakav je osjećaj biti na dnu, ali i kako je biti na vrhu, stoga preporučuje da se ne pokušava uspjeti ni u čemu jer je komfor koji uspjeh donosi kratkotrajan i prolazan. I ovu je pjesmu završio originalnim osjećajem za humor posredno naglašavajući vjeru u kvalitetu svojih pjesama: "i ako me ikad uhvatite / da poučavam u klasi kreativnog pisanja / i ovo mi pročitate / daću vam čistu 5" (Bukowski 1986: 66). Osim toga, kritičari će uvijek imati nešto reći protiv savršenih, ali i protiv slabih. Stoga je piščev savjet držati se zlatne sredine: "odbaci savršenstvo kao boljku / pohlepnih / ali ne odaj se ni masovnoj skromnosti / olakog nesavršenstva" (Bukowski 2011: 128).

Najiskreniji i možda najautentičniji odgovor na pitanje *Što je Beat generacija?* dao je pripadnik iste, Jack Kerouac, koji smatra kako je to "neka vrsta tajnosti, kao da smo generacija ljudi koji se skrivaju. Shvaćate, s jednom unutrašnjom spoznajom da nema smisla razmetati se na toj razini, na razini "javnosti", neka vrsta izmučenosti – želim reći potpuno do dna nas samih, jer mi svi zaista znamo gdje smo, i poznajemo umor svih oblika, svih običaja svijeta" (Kerouac prema Ivanišević 1984: 9). Naime, *beatnici* su 50-ih godina prošlog stoljeća bili krajnje liberalni, čak do te mjere da su prkosili zakonu. Ne samo zakonu države već i zakonu društva. Eksperimentiranje sa seksualnošću, religijom i drogama onemogućavalo im je društvenu prihvaćenost. Ipak, takvim stavovima i moralnim opredjeljenjima stvorili su uvjete za formiranje novog društva koje živi i radi

po vlastitim mjerilima, koje ne živi oportunistički mlako se držeći većine, već jasno daje do znanja kojim izborima teži, što štuje i kako se želi ponašati: "Pisci i kritičari beat generacije bili su naprotiv, gorljivi zagovornici ideja i načina života bitnika, karakterizirajući ih kao protest protiv konformizma, uniformiranosti i dehumanizacije američkog društva u poslijeratnim godinama" (Ivanišević 1984: 7).

6. Bukowski između dviju generacija: Izgubljene i beatničke

Poezija Bukowskog nije za svačiji ukus. Provokativna je, vulgarna i kontaminirana svjetonazorom *beatnika* koji ne mare za uzuse svijeta i okvirne formacije, već kao pravi slobodnjaci pišu onako kako im nalaže savjest. Ono što daje žar i rasplamsava iskru u njegovoj lirici svodi se na iskustvo Bukowskog kao *beatnika*. Ne možeš pisati o lamentaciji i odbačenosti od svijeta ukoliko ih nisi prethodno iskusio, a to je upravo ono što je pjesnik okrenuo u svoju korist. Teška životna iskustva s kojima se susretao od najranije mladosti, negativne emocije i nesretno djetinjstvo formirali su u Bukowskom *beatnički* stav – stav onoga koji je umoran od nepravednog svijeta, usiljenog svijeta i onog koji postavlja granice, koji omeđuje. Pjesnik te granice hrabro nadilazi. Otvoreno se suprotstavlja uvriježenom mišljenju društva te namjerno krši sve što se kršiti može. Njega stoga ništa ne sprječava da piše o uživanju poroka i štoviše, da ih javno obznanjuje drugima i deklarira poželjnima. Govoreći o njemu kao o *beat* pjesniku – onomu koji je na dnu, koji je odbačen, vječno nezadovoljan i umoran od životnih pokušaja – nameće nam se zaključak kako je *beat generacija* upravo ona kojoj pripada.

Bukowski je svjestan međugeneracijske dihotomije koja je s pojavom novih mladih pisaca bivala sve izraženijom. Bez obzira na vremensku udaljenost njihova nastanka obje su umjetničke grupe negativno konotirane, a samim time i pjesniku drage. Bukowski smatra kako nije toliko loše biti izgubljen ili imati čudne navike, sve dok je to ono jedino realno, tvoja stvarnost: "sada nas je tako puno, stotine književnih časopisa, / stotine štamparija, hiljade naslova. / ko će preživjeti među svim ovim izdancima? / to je gotovo neukusno pitati. / vraćam se, čitam knjige o životima momaka i djevojaka iz dvadesetih. / ako su oni bili Izgubljena generacija, kako biste / nas nazvali? / (…) / Posljednja generacija? / radije bih bio Izgubljen nego Posljednji ali / dok čitam knjige o *njima* / osjećam blagoću i darežljivost" (Bukowski 1986: 68). Ovo su misli iz njegove pjesme *Posljednja generacija*. Pomalo ironično i u duhu pjesničke slobode Bukowski ne zazire

od iskazivanja nezadovoljstva pojavom sve većeg broja novih pisaca čija djela također teže biti viđena i prepoznata. Pritom na gubitak popularnosti gleda kao na odlazak u pakao, dok uspjeh mjeri zasluženim *rajem*: "ali kamo mi odlazimo / dok veliki pisci spašavaju / vlastite / duše? / kamo mi odlazimo? / …u pakao, naravno, poigravajući se njihovim / sabranim djelima / pod svojim / kolektivnim / mišicama." Ovo su stihovi iz pjesme *Ljudske mazge tužnih očiju* u kojoj pjesnik, obeshrabren, žali zbog ukradene titule velikog pisca koju mu otimaju budući naraštaji dok njegovo ime polako odlazi u zaborav (Bukowski 1999: 54).

U svojim se djelima predstavlja kroz dvije neraskidive cjeline – kao pjesnik i kao čovjek. Piše ono što živi i živi ono što piše, a da pritom ne radi distinkciju. Svojim će objavljenim radovima čitateljima obznaniti kakav on to pisac uistinu jest, dok će simultano kroz ta ista djela davati praktične savjete kako postati dobrim piscem. On je stoga i informativan i performativan pisac, a odgovor na pitanje kako postati velikim piscem daje nam u pjesmi *Kako da postaneš veliki pisac*. Pritom ne daje uobičajene smjernice koje bi većina očekivala već *pliva uzvodno*. Njegove su smjernice stoga *anti-smjernice* koje izgledaju ovako: "nemoj se brinuti o godinama / i novo-nailazećim talentima. / samo pij više piva / više i više piva / i idi na konjske utrke najmanje jednom / nedjeljno / i pobijedi / ako je ikako moguće. / učiti pobijediti je teško – / svaki balavac može biti dobar gubitnik. / i ne zaboravi svog Bramsa / i svog Baha i svoje / pivo. / nemoj previše vježbati. / spavaj do podne. / izbjegavaj kreditne kartice / ili plaćanje bilo čega na vrijeme. / (…) / ako si sposoban da voliš / najprije voli sebe samog / ali uvijek budi svjestan mogućnosti / totalnog poraza / bez obzira da li razlog za taj poraz / izgleda dobar ili loš – / jedan rani ukus smrti nije tako / loša stvar" (Bukowski 1986: 51–52). Analogno ovoj pisac je napisao još jednu, sadržajno sličnu pjesmu dužeg naziva *A sad, da poučavaš kreativno pisanje, upitao me je, što bi im kazao?* Pročitavši obje slično tematizirane pjesme dolazimo do zaključka kako Bukowski potiče na vršenje onih radnji koje su po uzusima tradicionalnog svijeta neprihvatljive, štoviše nelogične. Pisac tako preporučuje da bismo trebali imati nesretnu ljubavnu vezu, izbjegavati obiteljske izlete, ne igrati bilijar i ljutiti se zbog izlizane automobilske gume (Bukowski 1986: 65). Naizgled sinteza nespojivog, a u suštini piščeva stvarnost.

7. Boris Maruna: Pjesme o domovini

Boris Maruna (1940.-2007.) hrvatski je poslijeratni pisac i politički emigrant koji 60-ih godina 20. stoljeća sa svoja dva brata, Perom i Šimom, odlazi iz Jugoslavije – točnije rodnoga Zaprešića – u inozemstvo (Mihaljević 2014: 11). Već je u gimnazijskim danima počeo "objavljivati stihove u *Poletu* i *Studentskom listu*" (Mihaljević 2014: 13). Mladost ga je oblikovala kroz siromaštvo, nezadovoljstvo i bijes spram teških životnih uvjeta i rigidnih političkih ophođenja prema njemu i njegovoj obitelji. Strah koji mu se uvukao pod kožu natjerao je njega i njegovog brata Peru na bijeg iz države. Tokom tih mučnih životnih godina braća putuju po Europi i svijetu, a Boris utočište pronalazi u Sjedinjenim Državama (Mihaljević 2014: 13). Svojevoljnim egzodusom Maruna nije zaboravio svoju domovinu, poznanstva i sjećanja koja je tamo ostvario, a koja iznova oživljava u svojim pjesmama. Poput obnove zavjeta pjesnik se spominje svoga obećanja i svoje zakletve na vjernost domovini čija ga zaštitna Mati prati na svim njegovim putovanjima kako ne bi zaboravio odakle je došao i kamo pripada: "prijatelji kažite narodima svijeta / onima koje zanima i onima kojima je svejedno / moja zemlja je HRVATSKA / i njenu slobodu tražim / cijena nije važna plaćam svojom krvlju" (Maruna 2014: 17). U Maruninoj je osobi utjelovljena cijela Hrvatska: ona koja je neslobodna, potlačena i izigrana, ali i ona koja boravi na tuđem tlu, baš poput njega. Takva Hrvatska trpi mučno sužanjstvo kao i pisac koji u osobi stranca dobrovoljno boravi na tuđoj grudi za koju su se drugi ljudi borili dok je ona njegova ostavljena na milost i nemilost vlastodržaca. Tako je i nastala ova piščeva misao: "Volimo kruh s njiva, koje oni obrađuju, a koji nam stranac otima iz ruku. I konačno, mi ne volimo Hrvatsku zbog dvadeset i pet polja njezina grba, nego zbog svega onog što od nje očekujemo, zbog svih onih prednosti, koje će uživali (sic!) SLOBODNI HRVATSKI ČOVJEK NA SLOBODNOJ HRVATSKOJ ZEMLJI" (Maruna 2014: 19). Ovo nije puka proklamacija njegove narodnosti niti samotežeća domoljubna budnica, već istinite riječi odmetnutog sina od Majke Domovine i njezinih blagodati. Iako je volio isticati svoje hrvatstvo, pazio je da nikada ne prijeđe granicu ljudskosti i poštovanja spram tuđeg. Nije previše polemizirao niti dovodio u pitanje ispravnost svojih davno donesenih odluka. Prihvatio je svoje novo duševno i fizičko stanje u svoj svojoj istinitosti, koliko god ona bila bolna za pjesnika: "Na tim mojim dugačkim putovanjima bio sam u biti / vrlo jednostavan (i nikad ne postah dovoljno / okrutan ni prema sebi ni prema drugima) / A sve je imalo jedan dublji, žalosniji smisao / onih starih navada što odumiru" (Maruna

2014: 20). Njegove su pjesme narativnog karaktera i dobiva se dojam kao da su zapisane istog trena kada su i osmišljene. Simplificirana forma i jednostavan leksik Marunin su glavni adut. Ipak, Maruna je odličan u zasjenjivanju svojih misli. One su suptilne, nenametljive i pomalo zagonetne. Postoje, ali je njihova misao sakrivena. Malo bi koji čitatelj razumio njegovu poeziju bez prethodnog poznavanja njegove biografije. Zato je svaka pjesma samo prividni izričaj pjesnikovih emocija. One su podražene puno dublje i slojevitije od dojma koji dobivamo prvim čitanjem. *Ton* kojim pjesnik piše nije slučajan, već je *uštiman* prema intenzitetu njegovih emocija i podražaja. Budući da su mu gotovo sve pjesničke zbirke nastale u emigraciji, takva im je i tematika. Koliko ga god rastanak izjedao, pjesnik si ne dopušta povratak. Niti u sadašnjost, niti u domovinu. Kao da mu prošlost ne da mira pa se iznova muči oživljavajući sjećanja na minule dane, poznanstva i zametnuta prijateljstva. Sadašnje mu je stanje suviše mrsko i strano da bi mu pjevao ode u čast. Njih čuva za svoju prvu, napuštenu ljubav prema domovini – onoj zbog koje je otišao i zbog koje sada pati. Ponekad je teško napraviti distinkciju između toga kome je pjesma posvećena – domovini ili voljenoj djevojci budući da je svaka pjesma alegorična na svoj način. Dok se pjesnik obraća domovini simultano dobivamo dojam kako je možda ipak riječ o djevojci i *vice versa*. Važno je spomenuti i način na koji pjesnik završava svoje pjesme. Sve dok traje tok misli traje i pjesnikova aktivna prisutnost međutim kraj donosi obrat, suptilno povlačenje, zatiranje svih osjetila i tihi odlazak.

8. Boris Maruna: Pjesme u iseljeništvu

Nijedna zemlja ne može čovjeku pružiti osjećaj pripadnosti i sigurnosti kao ona u kojoj se rodio. Bez obzira na godine koje je proveo u emigraciji Marunu i dalje prati osjećaj potpune otuđenosti koji ga onesposobljava za bilo kakvu aktivnost. To je vidljivo na primjeru pjesme *Odsutni kupač* čijih zadnjih par stihova glasi: "I ja bez opraštanja / doziva / i skandiranja / tek poziram svojoj sjeni, / dalek i stran / u svemu tome" (Maruna 2014: 34). Sva mora i svi oceani koji odvajaju pjesnika od zemlje njegovih praotaca istovremeno su oni u kojima se pjesnik utapa, bez ikoga da mu pruži pomoć i odvede ga na drugu stranu obale, u sigurnu luku njegove domovine. Pjesniku je surogatna Majka Zemlja nadoknadila sve propuste i zakinutosti za mogućnosti ostvarenja cjeloživotnog prosperiteta, no on se ne usudi u potpunosti predati njenom gostoprimstvu. Ne želi biti stranac među *domaćima*. Osim što je fizički promijenio mjesto boravka, dislocirana mu je i svijest. Mislima je zapeo za neke prošle trenutke koji mu kradu onaj sadašnji, ali i

trenutnu radost. Iako je ravnopravan s ljudima oko sebe ne osjeća nikakvu pripadnost, a ponajmanje ne etničku: "Zašto je tako da ne mogu zaboraviti / i zašto je moje srce tužno kad se sjetim / strasno osjećam samo daljinu / ne pripadam i odsutni sam gost u ovom proljeću / koje po trgovima raznosi miris ruža / i miješa ga s mirisom ženskih tijela / o zar je dosta što sam napokon ravnopravan / u nekoj zemlji bez zemlje / među ljudima koje ne želim poznavati" (Maruna 2014: 37). Pjesma je i prikladno nazvana *Tužaljka*. Njome pjesnik ispovijeda svoju tugu koju ne zatomljuju okolnosti njegova stanja i odredišta.

Pjesnikova žudnja za povezanošću, blizinom i intimnom prisnošću s drugom osobom samo su irealne želje koje razdvaja daljina. Upravo je udaljenost od rođene grude, ili možda tajanstvene žene, ta koja pjesnika ranjava do točke da mu postaje svejedno i da se hladi od nastojanja da promijeni stvari. Kao i većina drugih sljedeće su strofe sklone navesti čitatelja na krivi zaključak dok mu prava istina može neprimjetno promaknuti. Iz pjesme *Ovog predvečerja*: "daleka ženo uzaludan je ovaj napor / nitko nas više ne će sastaviti u jedno / i cijelu se vječnost ne će ništa promijeniti / na površini vode s tamnim cvjetovima / samo moje očajne želje poniru u noć / i izgaraju u ledenom prostoru naše ljubavi" (Maruna 2014: 38). Maruna daljinu hiperbolizira do finih granica, savršeno ih stapajući sa žudnjom za ženskom blizinom te kontrastom leda i vatre. Kroz pejzažne motive i nokturno ugođaje pjesnik sintetizira sjetu i tugu sa strašću i zanosom, ali nikako pretjerano, već zaogrnuto mirnoćom i blagom ravnodušnošću. U obličju prirode pjesnik vidi i lovce i vlastodršce, i majku i djevojku, i progonitelje i progonjene. Tako su lovci zapravo vlastodršci, proganjana i ubijana divljač njegov je narod dok je crna žena bezdan noćni. Općenito je crna najčešća boja u njegovoj poeziji. To je boja koja predstavlja smrt, noć i bezdan, ali i ona koja prolijeva krv, proganja nedužne i viče iz dubina (Maruna 2014: 47–48).

Pjesnikove su pjesme različitih duljina. Neke se protežu na par stranica, poput pjesme *Dosađivači*, dok mu najkraća pjesma sadrži samo jedan stih, jednostavno nazvana *Ljubav*: "Volio bih s tobom proći poljima moje zemlje" (Maruna 2014: 50). Ovaj stih u jednoj misli pomiruje dvije temeljne pjesnikove težnje – da ponovno vidi nju, ali i Nju – svoju domovinu. Zato mu je svaka pjesma melankolična i nerijetko tužna. Pjesnik se više ničemu ne nada jer ne vjeruje u svoj povratak niti da ga netko s druge strane čeka. Strana zemlja i strani ljudi nisu mu nadoknadili prazninu koja mu je ostala nakon što je dobrovoljno odlučio da mora otići iz zemlje. Poslijeratna egzistencija postala je Marunina

crna svakodnevica. Kao prikriveni disident emigrirao je u nepoznato prihvaćajući tužnu zbilju koju si je natovario na leđa i živi ju svakim udisajem. Strah mu je zatvorio vrata za pritužbe, pobune i javne iskaze nezadovoljstva, ali su mu se zato otvorile nove mogućnosti i pružile nove prilike kojima je svijetu mogao prenijeti ono što je ostalo nedorečeno, a to je upravo poezija. Iako više ne hoda hrvatskim tlom i ne diše hrvatski zrak, on ga ipak živi. Živi ga jer mu to duguje i jer se ne srami pokazati tko je i odakle je došao, bez obzira na nove geografske koordinate, strana lica i tuđu baštinu. To potvrđuje i činjenica kako su mu sve pjesme napisane u iseljeništvu na hrvatskom jeziku. Uporno, dosljedno i pomalo buntovnički pjesnik iznova oživljava mučna sjećanja na davne, ali nezaboravljene životne bitke svojih roditelja i braće, ali i svoje vlastite. Poziva na red sve one koji su zastrašivali, proganjali i ubijali, traži krivce i ne nalazi ih. Zato ih prepušta sudbini: neka im se ona osvećuje. Njegov je protest stoga ekvivalentan suzdržanosti od istog. To potvrđuju stihovi iz pjesme *Bit ću iskren i pun poštovanja*: "Ne očekujte da vam lažem / Govorit ću kako budete htjeli da vam govorim / Bit ću iskren i pun poštovanja za vašu snagu i / ne ću se bojati kad me budete odvodili / stratištu; / Moj posljednji blagonakloni pogled svratit ću / vašem krvničkom užetu" (Maruna 2014: 73). Tako i pjesmu *Poprište* zaključuje samouvjerenim stavom o vjerodostojnosti izvršavanja zakona tvrdeći: "I zbilja, oni će te spasiti / oni će to učiniti za tebe, to zaslužuješ. Ali ti ni / ne moraš krenuti / i bez tvog sudjelovanja, Zakon će se izvršavati do konca" (Maruna 1998: 7).

Ozlojeđenost zbog nesređenih političkih situacija u zemlji, kao i nezadovoljstvo mentalitetom hrvatskoga naroda natjerali su Marunu da o njima progovori na direktan i potpuno otvoren način. Te su negativne emocije za sobom povukle i one druge – gnjev, ljutnju i pesimizam te u konačnici rezultirale ravnodušnošću i mirenjem sa sudbinom. Stoga se kroz njegove stihove provlače mučna, ali i lijepa sjećanja i slike. Na neki je način između njih povučena paralela. Pjesnik si u sjećanju nastoji oživjeti sve one nepovratne, a drage slike, sjećanja i misli dok mu se one koje želi zaboraviti uporno i svakim treptajem vraćaju.

Maruna nije zaboravio obitelj i sve drage ljude koje je ostavio u Hrvatskoj. Uspomene koje je ostvario s njima još uvijek žive u njegovom sjećanju te se poput filma na platnu živopisno izmjenjuju u njegovim mislima. Koliko god bili fizički udaljeni, on i njemu dragi ljudi duhovno su i dalje povezani. Pjesnik je svjestan da će uvijek imati potporu

obitelji, braće i prijatelja neovisno o okolnostima, udaljenostima i izazovima iseljeničkoga života: "Nikoga nemam, al svi moji duboko su pohranjeni u meni; / sad još čuje se iz daljina glas što viče na vjetru / Oni bdiju za mene / Oni me savjetuju u nužnim stvarima i opraštaju mi, kad / krive riječi stavljam na prava mjesta / Oni uvijek shvaćaju što sam htio reći" (Maruna 2014: 58).

Utješna pjesma o koraku reprezentativni je primjer Maruninog putovanja: onog stvarnog, ali i onog koje se događa u njegovim mislima i u njegovom sjećanju. Pjesnik se nije odupirao promjenama i nije podlijegao nezadovoljstvu i iskušenjima, već im se suprotstavio mirnim putem – odlaskom. Njegova je tiha pobuna ona koja najjače odzvanja u njegovoj poeziji. Jedini put kojim je morao ići jest put skrušenosti i poniznosti. Agresivna prošlost umrtvila mu je osjetila, ali ga nije ubila. Nakon svakog pada pjesnik i dalje ustaje, stresa prašinu sa odjeće i nastavlja koračati. Iako je svako putovanje nesigurno i neizvjesno, često i u krivome smjeru, to pjesnika ne sprječava da poduzme taj prvi korak i otisne se u nepoznato, u tuđinu. Njegova je snaga u tome da ju ne pokazuje, da popušta u borbi sa samim sobom i pasivno promatra sa strane: "Sav ovaj hod, naravno, imao je unutrašnju posve / tihu slogu / I onda, kad nije vodio nikuda, bio je to što / odista jest / Smrtan korak nekog čovjeka u ulici iz koje je / dopirao nekog dana uz žamor svijeta / Spreman na krik, na molbu i zapovijed podnosio / je sve udare života, ispunjajući svoju / malu sudbinu / Vršeći svoje dužnosti / Kako je najbolje mogao" (Maruna 2014: 66).

9. Boris Maruna i Charles Bukowski: Poetske sličnosti

Marunine su pjesme različitog sadržaja. Osim alkohola, lakih žena i teške poslijeratne američke situacije "različiti aspekti američke popularne kulture (SAD), od *fast fooda* do tada aktualne umjetničke scene, čine dio motivskog repertoara poezije Borisa Marune, koji je uz Viktora Vidu najbolji hrvatski emigrantski pjesnik" (Matičević 2017: 452). Osim što je pisao o Hrvatskoj (*Slovo o banu Jelačiću*, *U počast Velebitu*), pisao je i o karakteristikama američkog društvenog i kulturnog života. U pjesmama spominje poznate američke književnike i pjevače (Sherwood Anderson, Elvis Presley) kao i američke toponime (Las Vegas, Oregon, Wilshire Boulevard, Manhattan Beach). Pjesme pisane o Hrvatskoj u velikoj se mjeri razlikuju od onih pisanih o Americi i američkim pojavnostima. Negativnu percepciju hrvatskog mentaliteta zamijenio je nešto optimističnijom vizurom američkog sustava jer "ako je čovjek rođen kao Hrvat / ne može

previše očekivati od života" (Maruna 1998: 203). Pjesme koje je pisao u emigraciji su iskrene, direktne, ponekad i neočekivanog naslova (*Hrvati mi idu na jetra, Ja ne zavidim hrvatskim pjesnicima*). Budući da je poznavao svjetski poznatog američkog pjesnika i pisca, Charlesa Bukowskog, Maruna je nesumnjivo pisao i pod njegovim utjecajem. Osim toga, preveo je i njegovu zbirku poezije *Tragedija lišća*. Pjesmom iz te zbirke – *Prezasićenost političkim pitanjima* – Maruna je potvrdio svoju sklonost čitanju njegovih djela kao i naklonost koju je imao prema njegovoj poeziji. Nonšalantno opijanje i posjećivanje striptiz-klubova navike su koje najčešće vežemo uz poeziju Charlesa Bukowskog, a čini se kako takva tematika nije zaobišla ni Marunina djela. To pokazuju sljedeći stihovi: "Po ručku smo pili španjolski konjak / A sad se dadosmo na domaću pivu / Marke Quilmes / I kako su se praznile pivske flaše / I s njima rasle naše narodne šanse / Rasla je i moja glavobolja" (Maruna 2014: 68). Maruna ironizira onovremenu političku situaciju stavljajući se u položaj političara koji novac troše na krive stvari, kao i pjesnik na dotičnu prostitutku. Politiziranjem svakodnevnih odnosa u kojima je iskorištavanje ljudi postala normalna stvar ismijava se primarna svrhovitost ove pjesme, a to je ukazivanje na zloupotrebu položaja onih koji su na vlasti. Strana ulaganja nisu ništa drugo doli uzaludno potrošen novac koji je u ovom slučaju otišao u ruke španjolske djevojke. Negativan stav o budućnosti sa početka pjesme na kraju je iznjedrio "neko / Pozitivnije rješenje" u vidu kratkotrajnog zadovoljstva (Maruna 2014: 71). Osim spomenute tematike i leksik je Maruninih pjesama srodan dijapazonu riječi kojim raspolaže Bukowski. Tako Maruna nije propustio naglasiti svoju sklonost ženskim oblinama ili uživanju u alkoholnim pićima svake vrste kao niti prisjetiti se svojeg prvog povraćanja "Ljeti 1956" (Maruna 2014: 69). Naravno, kakvu bi sličnost Marunine pjesme imale s onima američkog pisca ako se u njima ne bi spominjao barem jedan ženski lik čija bi naklonost Maruni predstavljala posebno zadovoljstvo. Stoga je razvidno kako simbolika spomenute pjesme leži u sličnim interesima dotične prostitutke i pjesnika: oboje se bave jeftinom politikom nastojeći pomiriti internacionalne interese. Njeno pitanje *Como te llamas, che* daje nam do znanja da je Španjolka pa uz dozu humora pjesnik savršeno pomiruje suodnose snaga – pronalaskom simboličkog zajedničkog jezika. Dvosmislenim izjavama pjesnik ironizira strasti i slasti hedonističkog života čineći ih tako još zanimljivijima. Tako se igrom riječi, odnosno premetaljkom, stihovi "ništa ne pomaže / Kao laka glazba i dobro društvo" mogu protumačiti i u kontekstu *dobre glazbe i lakog društva* (Maruna

2014: 71). Ovakvim se pjesničkim figurama volio koristiti i Bukowski. Maruna pjesmu završava ironiziranjem pogrešnih ciljeva tadašnje politike i njezinih čelnika čija kriva ulaganja tek prividno udovoljavaju potrebi i brzo nestaju poput pjesnikove glavobolje. Na to ukazuju ovi stihovi: "Plaćajući joj na rastanku ja sam znao / Da je hrvatski novac napokon / Pravilno investiran / I da je novac sam po sebi sjajna stvar / Ako ga se pametno troši / I da se bar nekim političkim / Pitanjima od / Vremena na vrijeme / Tu i tamo može napipati neko / Pozitivnije rješenje" (Maruna 2014: 71).

Većina je Maruninog opusa napisana u duhu *beat pokreta* kojemu je pripadao i Bukowski: "Gubitak i daleka nada, oslobođeni bilo kakve vjere u demokraciju, Boga, čovjeka ili bilo što drugo, određuju u dobroj mjeri i samu bit pjesništva Charlesa Bukowskog" (Maruna 1999: 393). *Beatnici* su smatrani čudacima zbog njihovog načina ponašanja, stavova koje imaju i književnosti koje pišu. Oni ne prave razliku između javnog i privatnog života. Kao što Bukowski potpuno slobodno piše o svojem ljubavnom životu, tako i Maruna piše o doživljajima sa svojih putovanja. Štoviše, i Maruninu poeziju karakteriziraju upadljive vulgarne slike i ironične izjave. Zanimljiv je i životni put obojice pjesnika: Bukowski dolazi u Ameriku kao dijete, dok Maruna na ujakov poziv odlazi preko oceana na školovanje (Matičević 2017: 454). Sličan tijek životnih okolnosti povezao ih je i na literarnoj razini: obojica pišu o nesretnim ljubavima i raspadnutim brakovima, stanju na američkim ulicama i u američkim društvima. Čak su jedno vrijeme obojica živjela u predgrađu San Pedra.

Ni jednom ni drugom pjesniku nemoguće je bilo ne primijetiti sređenu uglađenost i hedonistički istančanu profinjenost života američke scene. Maruna ju vidi ovako: "uveče / prolažahu ulicama sjajni automobili američki / turisti i drugi patrioti a na uglovima / stajahu rafinirane djevojke koje poznavahu / nekoliko stranih jezika i savršeno razgovarahu / na talijanskom" (Maruna 1998: 27). Čitajući citiranu pjesmu dobivamo dojam da se u Americi sretnicima smatraju ljudi koji imaju stalan posao, skladnu obitelj i privlačnu vanjštinu. Njihovi se životi čine toliko skladnima i idealnima da bezizražajnost njihovih kretnji i duha naprosto plaši. Ovako na to gleda Bukowski: "taj strah da ne budeš poput njih: / mrtav. / ali oni barem nisu na ulici, / pomno paze da ostanu u četiri zida, / ti tjestasti luđaci sami pred televizorima, / čiji su životi puni sakatog montiranog smijeha. / njihov idealan kvart / čine parkirani automobili / male zelene tratine / malih ulickanih domova / s malim vratima što se otvaraju i zatvaraju / kad rodbina dođe u posjet / i sve

dok traju praznici / zatvaraju se ta vrata / za umirućima što sporo izdahnjuju / za mrtvacima što još dišu / tu u vašem tihom prosječnom susjedstvu / punom vijugavih ulica / agonije / konfuzije / užasa / straha / neznanja" (Bukowski 2011: 269).

10. Zaključak

Charles Bukowski pripadnik je *beat generacije* koju karakterizira slobodan način izražavanja, uklanjanje seksualnih tabua, eksperimentiranje s drogom i religijom te odbacivanje konformizma. Maruna je za Bukowskoga prvi put saznao 1966. godine za vrijeme studija na Sveučilištu Loyola u Los Angelesu čitajući njegova djela na španjolskom. Upoznao ga je tek tri godine kasnije u Veniceu "na kraju Washingtonova bulevara" gdje je Bukowski čitao svoju poeziju. Tada ga je zamolio za prevođenje njegove poezije na hrvatski što dotičnog pisca nije previše zanimalo (Maruna 1999: 390–393). Godine 1999. Maruna je izdao zbirku poezije Charlesa Bukowskog, *Tragedija lišća*, nazvanu po njegovoj istoimenoj pjesmi. U tu je zbirku uvrstio čak 190 njegovih pjesama, a napisao je i popratni govor u kojemu iznosi detalje kako je upoznao američkog pisca. Utjecaj Bukowskoga na Marunu vidljiv je i u načinu na koji Maruna piše pjesme. Obojica pjesnika pišu u prvom licu, iskreno i direktno progovarajući o aktualnostima koje ih zaokupljaju, a da se pritom ne suzdržavaju od reakcije čitatelja. Pjesme koje je pisao o domovini rastužuju, sablažnjavaju i izazivaju nostalgiju, dok se one napisane u emigraciji bave tabu temama: kritiziraju društveni sustav, političku vlast i slobodno progovaraju o alkoholu, seksu i drogama. Iako su ti poroci zapravo *Užici prokletih*, i *Dante bi zadovoljno trljao ruke*.

10. Popis literature

Bukovski, Čarls.1986. *Kakva korist od naslova?, izabrane pjesme 1955–1985*. Beograd: Vojo Šindolić

Bukowski, Charles. 2011. *Užici prokletih*. Zagreb: Profil.

Ivanišević, Katica. 1984. *Suvremena američka književnost 1: Jack Kerouac i beat generacija*. Pula: Istarska naklada.

Maroević, Tonko. 1998. "Prostranstva i tjesnaci Borisa Marune." U: Maruna, Boris. 1998. *Upute za pakleni stroj*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, str. 243–257.

Maruna, Boris. 1999. "Bilješka o piscu." U: Bukowski, Charles. 1999. *Tragedija lišća*. Zagreb: Matica hrvatska, str. 389–395.

Mihaljević, Nikica. 2014. "Biografija i poezija." U: Maruna, Boris. 2014. *Tvrd pjevač*. Zagreb: Litteris, str. 7–21.

Matičević, Ivica. 2017. "Američka popularna kultura u poeziji Borisa Marune ili kako preživjeti u pustinji slobode." U: *Dani Hvarskoga kazališta: Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu*, Vol. 43 No. 1. Split: HAZU i Književni krug Split, str. 452–473 URL: file:///C:/Users/PC2/Downloads/Ivica_Maticevic_DHK_43%20(5).pdf (pristupljeno 28. kolovoza 2019.)

Moačanin, Klara Gonc. 2000. "Osamljeni putnik beat-generacije Jack Kerouac i (zen-)buddhizam." U: Lukšić, Irena (ur.) *Šezdesete*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, str. 53–67.